

Vysočina
románská

Vysočina

románská

Rozvoj románské architektury a umění byl úzce svázán s christianizací Evropy, jež přinesla potřebu zabezpečit prostor ke shromažďování věřících k liturgickým obřadům a inspirovala vznik základních typů kostelů: baziliky, rotundy a tribunového kostela, z nichž všechny mají své zastoupení v kraji Vysočina.

Románský sloh

www.dedictvivysociny.cz

Karnery

Karnery jsou románské a gotické dvoupodlažní centrální stavby kvadratického, kruhového nebo polygonálního půdorysu. Stávaly v těsném sousedství farního kostela či na hřbitově. Horní prostory karnerů sloužily jako kaple, ve kterých se konaly zádušní mše. V dolních podzemních prostorech byly umístěny kostnice, sloužící k uchování kostí vykopávaných na hřbitovech.

Moravské Budějovice

¹ Karner

Původně středověká kostnice z poloviny 13. století byla později proměněna na kapli zasvěcenou svatému Michalovi. Výrazné stavební úpravy, při kterých došlo k zaklenutí kaple a její výmalbě neznámým autorem (výjev s motivem Posledního soudu), proběhly v 18. století. Karner v Moravských Budějovicích původně stál při zdi hřbitova zrušeného v roce 1784.

Stonařov

2 Karner

Stonařovský karner s románskými nástěnnými figurálními malbami je součástí areálu kostela svatého Václava. Tajemstvím zůstává, kdy byl karner postaven a komu byl původně zasvěcen. První písemný záznam je datován až rokem 1662, kdy se v pramenech uvádí vysvěcení hřbitovní kaple pod patronací svatě Trojice.

Štěpkov

3 Rotunda

|| Románská rotunda kruhového půdorysu s půlkruhovou apsidou, zasvěcená svatému Václavu, pochází z přelomu 12. a 13. století a patří k nejstarším památkám kamenné sakrální architektury. Objekt je působivě situován v ohrazeném areálu bývalého hřbitova v centru obce.

Jemnice

4 Rotunda u kostela sv. Jakuba

|| V místní části Podolí u Jemnice, v místech s pravděpodobně nejstarším osídlením lokality, stojí u gotického kostela vysoká věž. Jedná se o zbytek románské rotundy. Stavba je jedinou dosud známou rotundou s válcovou věží na území Moravy. Věž má ještě omítnutou barokní nástavbu, završenou zděným kuželem.

Častohostice

5 Kostel sv. Barbory

I Jádrem kostela je původně románská rotunda z 12. století. Apsida románského kostelíka byla v 15. století zbořena a nahrazena gotickým kněžištěm. Kostel je jako farní poprvé doložen v roce 1492. Pozdější stavební úpravy válcovou věž rotundy obklopily přístavbami. Současný vzhled kostela pochází z 1. poloviny 19. století.

Šebkovice

6 Kostel sv. Máří Magdalény

I Kostel sv. Máří Magdalény v obci Šebkovice patří do architektonicky významného souboru dochovaných románských staveb v České republice. Jednolodní orientovaná stavba s centrální lodí kruhového půdorysu a obdélným kněžištěm, s pravouhlejším závěrem byla součástí rozsáhlejšího středověkého hradiště, které mělo za úkol střežit zemskou stezku směrem na Jihlavu a dál do Čech.

Třebíč

7 Bazilika sv. Prokopa

Bazilika sv. Prokopa pochází přibližně z první poloviny 13. století a byla součástí benediktinského kláštera v Třebíči, později přebudovaného na zámek. Architektonický vzhled baziliky je skvělým dokladem zpracování nových podnětů ze západní a střední Francie, z Burgundska a jihozápadního Německa. Nejvíce obdivován je vstupní portál z počátku 13. století a románská krypta. Bazilika byla spolu s židovskou čtvrtí a hřbitovem v roce 2003 zapsaná na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

Březník

8 Kostel Nanebevzetí Panny Marie

I Tento starobylý kostel se řadí mezi nejstarší na Moravě, snoubí se v něm prvky románské i gotické architektury. Ačkoli prošel ve druhé polovině 18. století částečnou přestavbou, dodnes jsou na něm dominantní prvky z 12. až 14. století. Zajímavostí, kterou se může zdejší kostel také pyšnit, jsou tři zvony odlité v letech 1491, 1497 a 1559. Uchování tolika zvonů vysokého stáří, které nebyly v minulosti zničeny živelními pohromami a byly uchráněny před rekvírováním zvonů během dvou světových válek, je opravdu unikátností.

Z románské stavby se do dnešní doby dochovala čtyři podlaží hranolové věže a obvodové zdivo hlavní lodi, na její jižní straně je viditelné půlkruhově zaklenuté, dnes zazděné, románské okno.

Chřenovice

⁹ Kostel sv. Václava

I Kostel patří k nejstarším památkám v kraji Vysočina. Jeho stáří prozrazuje věž, jež se na všechny čtyři strany ve třech patrech otvírá sdruženými románskými okny se sloupy. Jednoduchý románský kostel s obdélnou lodí a hranolovitou věží byl založen mezi lety 1134–1139, pravděpodobně za účasti sázavské stavební hutě. Raně gotický presbytář vznikl přestavbou staršího románského jádra v letech 1226–1236. Na severní straně můžeme dohledat románský půlkruhový portál. V interiéru se dochovalo několik architektonických detailů: empora se středovým sloupem, gotický sanktuář a třídílné sedile.

Telč

¹⁰ Kostel sv. Ducha

I Za nejstarší farní a hřbitovní kostel v Telči je pokládán kostel sv. Ducha s románskou věží, která dnes návštěvníkům nabízí pěkný výhled na město. Kostel se původně nacházel v areálu zeměpanského dvorce chráněného příkopem. Dvůr byl sídlem vilika (královského úředníka) a sloužil jako zeměpanská celní stanice a kupecký dvůr. V písemných pramenech je jako opevněné sídlo poprvé zmiňován roku 1315. Jako jediný pozůstatek původního areálu se tak zachovala pouze 49 m vysoká věž z 1. poloviny 13. století. Z románského kostela, jenž k věži přiléhал, dodnes stojí pouze jeho západní průčelní zeď, společná s jednou stěnou věže.

Přibyslavice

¹¹ Kostel sv. Anny a Narození Panny Marie

I Už při příjezdu z dálky je viditelný monumentální barokní chrám Narození Panny Marie se dvěma věžemi z roku 1744, na jehož úpravě se později podílel významný architekt Kamil Hilbert. Na barokní chrám navazuje jednolodní kostel sv. Anny, vyzdobený nástěnnými malbami; jeho výstavba je datována druhou třetinou nebo druhou polovinou 12. století.

Kostel sv. Anny je pozůstatkem přemyslovského dvorce a patří k nejstarším stavbám na Moravě. Byl vybudován v románském slohu jako jednolodní tribunový kostel s půlkruhovou apsidou. Soukostelí sv. Anny a Narození Panny Marie je významným moravským poutním místem.

Měřín

¹² Kostel sv. Jana Křtitele

I Donátorem kostela byl řád sv. Benedikta, který kolonizoval zdejší krajinu ze svého centra – třebského kláštera. Kostel stojí na románských základech a, i přes rozsáhlou přestavbu v průběhu 17. a 18. století, si do dnešní doby dochoval řadu architektonicky cenných detailů ze 13. století, z nichž nejzajímavější je románský portál s bohatě zdobeným dekorem hlavic a reliéfem Panny Marie s Ježíškem a dvěma světi v tympanonu.

Zahrádka

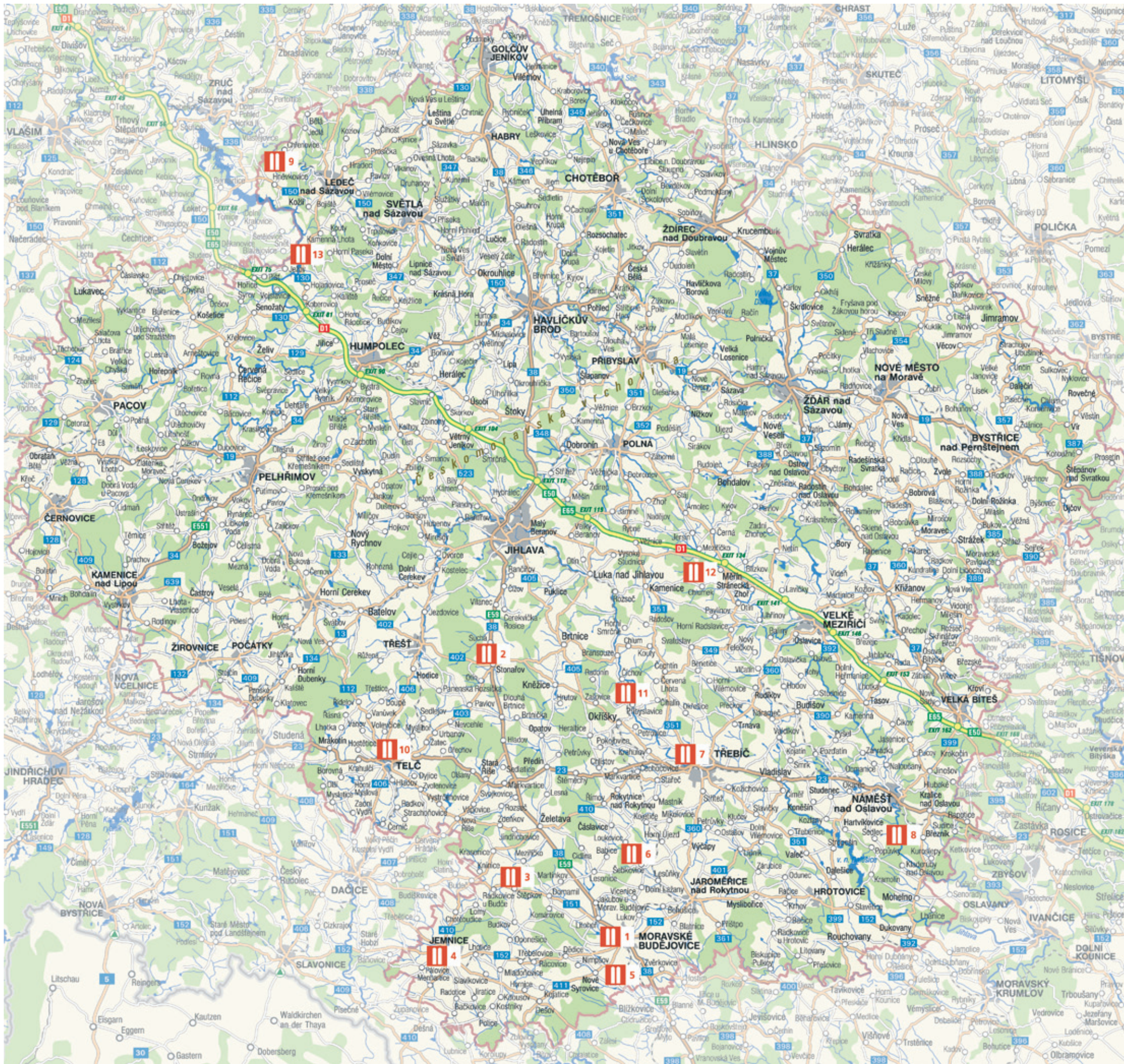
13

Kostel sv. Víta

Jedinou stavbou, která dodnes stojí z bývalého městečka Zahrádka, než byla obec zatopena při výstavbě vodní nádrže Želivka (Švihov) v letech 1965–1975, je kostel sv. Víta. Ten zůstal zachován z důvodů nálezů přemyslovské architektury z 12. století a nástěnných maleb ze začátku 14. století, které pravděpodobně zobrazují členy panující dynastie Přemyslovců s jejich manželkami.

Objekty prezentované v publikaci

1. **Karner, Moravské Budějovice** 49°3'3.849"N, 15°48'31.858"E
2. **Karner, Stonařov** 49°16'53.04"N, 15°35'15.024"E
3. **Rotunda sv. Václava, Štěpkov** 49°5'7.153"N, 15°38'53.184"E
4. **Rotunda u kostela sv. Jakuba, Jemnice** 49°1'24.287"N, 15°33'58.823"E
5. **Kostel sv. Barbory, Častohostice** 49°01'04.59"N, 15°49'13.67"E
6. **Kostel sv. Máří Magdaleny, Šebkovice** 49°7'27.426"N, 15°48'47.615"E
7. **Bazilika sv. Prokopa, Třebíč** 49°13'1.358"N, 15°52'24.028"E
8. **Kostel Nanebevzetí Panny Marie, Březník** 49°10'21.908"N, 16°11'48.336"E
9. **Kostel sv. Václava, Chřenovice** 49°42'58.074"N, 15°12'47.136"E
10. **Kostel sv. Ducha, Telč** 49°10'58.434"N, 15°27'16.443"E
11. **Kostel sv. Anny, Přibyslavice** 49°15'40.402"N, 15°46'42.955"E
12. **Kostel sv. Jana Křtitele, Měřín** 49°23'24.965"N, 15°53'12.127"E
13. **Kostel sv. Víta, Zahrádka** 49°37'25.109"N, 15°14'55.54"E

www.dedictvivysociny.cz

Evropská unie
Evropský fond pro regionální rozvoj
Investice do vaší budoucnosti

ROP
Jihovýchod

Kraj **Vysočina**

Investice do vaší budoucnosti. Spolufinancováno Evropskou unií z Evropského fondu pro regionální rozvoj a krajem Vysočina.

Vydal: Krajský úřad kraje Vysočina, Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu, květen 2011, Žižkova 57, 587 33 Jihlava, tel.: 564 602 111, www.kr-vysocina.cz

Neprodejné.